NÅGRA KOMMER NÅGRA GÅR NÅGRA STANNAR

SANDNESSUND GRAVLUND OCH KREMATORIUM

STUDENTER: Bergur Ársæl Bjarnason och Lina Grundström
HANDLEDARE: Bjørn-Otto Braaten
PLATS: Kvaløya, Tromsø
MARK AREALA: 310 hektar PROJEKT AREAL: 1315 kvm

01 DAGENS SITUATION

"Det var enklare förr. Då såg man döden som en naturlig del av tillvaron. Man dog hemma, omgiven av sina anförvanter och begravningsakten blev en högtidlig manifestation av samhörighet och gruppgemenskap. Idag är det annorlunda. Döden faller liksom utanför ramen. Sjukhusets putsade fasader hindrar den från att komma alltför nära."

Lars Bondesson, Seder och bruk vid livets slut

INSTÄLLNINGEN TILL DÖDEN

Döden har blivit något tabubelagt, något att förtränga, något vi inte talar om. Sjukhusen har blivit den plats där vi möter döden allt oftare, där den döde görs i ordning av personal som har profession inom området. Som anhörig blir vi allt mindre delaktig i processen därför upplever vi döden allt oftare som oväntad, som en chock, vilket kan förorsakar en lång sorgprocess

Kanske är det att vi inte konfronterats med döden som gör den så svår för oss? Döden ses som något negativt som händer med människans kropp. Vi fokuserar på kvantitativa aspekter, att med tekniska medel försöka förlänga den fysiska kroppens liv och ignorerar kvalitativa värden. Naturen blir då vår motståndare, vilket gör vår kultur fattigare.

ISORG

Människorna i dagens samhälle har mindre tid till att bearbeta sorg då traditionen att ordna begravningar håller på att försvinna. Normen har blivit ett hastigt avsked av den avlidne i närvaro av endast de närmaste anhöriga, snabbt och rationellt. Övrig slakt och vänner ges inte tillfälle till att uttrycka sina känslor, vilket tidigare har varit en viktig del av sorgeprocessen. Torsten Amundsen, Sokneprost i Nidarosdomen menar att vi genom att aktivt välja att inte delta i planeringen och arbetet kring begravningen "pulviserar" vår sorg. Vi förlänger och försvårar processen genom att inte delta.

BAKGRUND FÖR VAL AV TOMT

Efter att att ha studerat sorg, traditioner, religionens betydelse och aktuella tendenser på vårt tema, ville vi applicera våra intuitioner i ett projekt.

BEGRAVNING

För en närstående kan det upplevas som en tröst och en trygghet att begravningen går till som den alltid gjort. Men likt alla sedvänjor befinner sig begravningen i förändring. Enligt Emilie Karlsmo i boken Rum för avsked, 2005, verkar det finnas en önskan om individualiserande och personliga begravningar. Hon menar även att en vilja att använda sig av neutrala rum, som tillgodoser nya grupper med särskilda behov och önskemål finns.

Traditionellt sätt har vi begravt våra bortgångna genom gravsättning. En ceremoni hålls vid graven och på senare år inne i en kyrka/bårhuskapell. Efter ceremonien följs sällskapet till graven och kisten sänks. På senare år har kremering blivit vanligare och våra traditioner bruts. Kistan kan idag symboliskt sänkas i kyrkan att lämnas kistan i kyrkan efter ceremonien. Vi överlåter utomstående att ta ansvaret för den sista färden ner i jord eller in till elden för våra bortgångna.

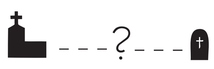

TROMSØ

Valet föll på Tromsø där en av norges största gravlundar är under projektering. Vi tyckte det var intressant att jobba med en reell tomt, i en okänd miljö för oss och på en plats där naturen är så karaktäristisk.

TROMSØ - PORTEN TILL ISHAVET

Tromsø, drygt 2000 kilometer från Nordpolen, är den största staden i Nord-Norge och den 7:e största i Norge. Härifrån startade och startar många expeditioner till Arktis och staden har därför fått smeknamnet "Porten till Arktis".
Själva staden ligger på ön Tromsøya. Här bor cirka 50% av kommunens befolkning. Ön har tre fasta förbindelser; från fastlandet går Tromsøbron (som är ett av stadens kända landmärken) över Tromsøysundet, samt Tromsøysundtunneln 100 meter under. Till ön Kvaløya väster om Tromsøya tar man sig via Sandnessundbrua. Marken under staden är genomborrad av ett effektivt tunnelsystem för biltrafik mellan centrum, stadens södra delar och Flygplatsen.

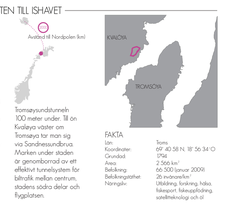

FAKTA

Län	Troms
Koordinater	69° 40.58 N, 18° 56.34 Ö
Grundad	1794
Area	2 366 km²
Befolkning	66 500 (januar 2009)
Befolkningstäthet	26 invånare/km²
Närings-	Utbildning, forskning, hälso, fiskeport, fiskeuppfödning, satellitekologi och sl

SANDNESSUND GRAVLUND

I Tromsø finns behov av en ny gravlund med tillpassningar till fler religiösa önskemål. Det planeras för ett nytt krematorium med kvinnerutrett ceremonirum, men även för en ny driftkontrol för att tackla in hela gravlundsdriften i Tromsø.

Detta då det från och med 2011 beräknas saknas plats på gravplatser på Tromsøya. Sandnessund gravlund är ett område på 31 hektar som kommunen köpt upp för att tillskapa ny gravlund.

Genomsnitt i landet 80%

Avlagen genomförs det 450 gravsättningar i Tromsø kommun. Vid full utbyggnad skall gravlunden ha kapacitet för 8000 gravar. I genomsnitt kremeras 30 % av Norges befolkning, det är vanligare i städerna än i landsbygden.

I Oslo kremeras 80%, i Trondheim 62% och i Tromsø 15%. En orsaken om att öka kremeringarna i Tromsø finns. Man beräknar att 300 kremeringar per år på Sandnessund gravlund, men med kapacitet för 1000. Plats för ytterligare en ugn skall även finnas för framtida bruk.

HISTORISKA ÅRTAL

1252. Tromsø får sin första kyrka.

1794. Tromsø förklaras som stad, med 80 invånare.

1820. Tromsø skickar sina första ishavsbåt till Arktis.

1928. Roald Amundsen lägger ut på sin siste expedition från Tromsø

1940. Tromsø är Norges huvudstad i tre veckor under krigen i Norge

1944. Slagskeppet Tirpitz sjunker utanför Tromsø

1964. Tromsø Flygplats öppnar

1972. Universitetet i Tromsø öppnar

1998. Norsk Polarsnittet öppnar

PÅVERKNINGAR PÅ TOMTEN

*Synlig vy från Tromsøya
•Tomten

Bli synligt från Tromsøya och från det stora landskapsrummet.

Området används varken till jordbruk eller skogsbruk. Det har tidigare använts för torvbruk.

Området är skogsklart och ligger gott avskärmat upp mot fjällsluten. Tillfälligt inom området kommer att

LIVSÅSKÅDNINGAR

Livsåskådningar i Troms (enligt sibl)

90.1% Kristna
9.4% Inte troende
0.4% Muslimer
0.1% Buddhister
0.03% Andra religioner

AVSTÅND

Från Tromsø centrum är det 9,5 km ut till gravlunden ute på Kvaløya.

Cykelbana är tillrättalagd och lokaltrafik går till området.

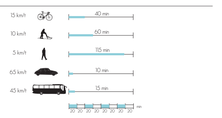

SOL & MÖRKER

Den maximala solhöjden om sommaren beräknas till 43 grader. De är goda solförhållanden på formiddagen i sommarhalvåret i det sydvästra området.

43°

TOPPOGRAFI LANDSKAPSBILD

Tomten ligger i ett stort landskapsrum, omgiven av höga fjäll, med utsikt mot Tromsøya i öst och de övriga landskapen med Kvaløya, Ringvassøya, Reinøya och fastlandet i nordost, öst och sydost. Utsikten i detta stora landskapsrum är utmärkt god.

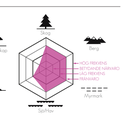

VIND

•Framrådande vind vinterid
•Framrådande vind sommartid
•Kombi

genomsnittlig vindhastighet mätt vid Nettvoll

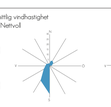

Den starkaste vinden kommer från sydväst och beräknas motsvara 2-4 m/s. Vind från nordost kan även förekomma på tomten.

Vindros Langens Lufthavn Vinter

Vindros Langens Lufthavn Sommar

EXISTERANDE SITUATION

Tomten är på 310 hektar, största längden i nord-syd rätning är 800m och öst-väst på 500m.
Området gränsar i öst till en gammal strandlinje som ligger 100-150m väst om tomten. I väst följer tomtgränsen ett mer stängt areal längs fjället. I nord gränsar området till ett större myrlandskap och i syd går gränsen delvis i myrmark och äldre björkskog.

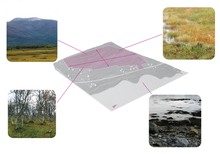

KLIMAT

Tromsø har ett relativt milt klimat med stora skillnader. Snittemperaturer i juni är 11,8 grader, men värmerekordet är +30,4 grader. I januari är snittemperaturen -4,4, medan kylrekordet är på -18,4 grader. Snön ligger mellan december och maj månad.

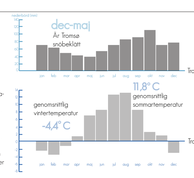

VEGITATION OCH PLANTARTER

Huvudvegetationen är fjällbjörkskog med lungarter över de mesta av området i norra och mittersta delen av den öppna myren väster hovgras och gräsarter. I den sydliga och sydvästliga delen av tomten är björkråden uppåt 10 meter höga, medan den är betydligt lägre i den fuktiga arealen i norra och mittersta delen. Tillsammans med kråkbärsväxer, ändra lungarter, fårsvingel, timotopp som mark-

vegetation är detta arter som trivs på sur och näringsfattig jord, vilket man för anta är fallet här. I den sydvästra delen av området ligger det tradlöst med gran. Närmast kraftledningen är träden mellan två och fyra meter höga, medan den övriga delen ligger på mellan en till två meter. I sydlig riktning ligger ett äldre tradlöst av gran och furu med höjder upp till 12 meter.

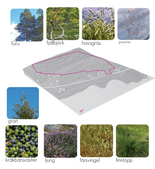

KLIMATDIAGRAM

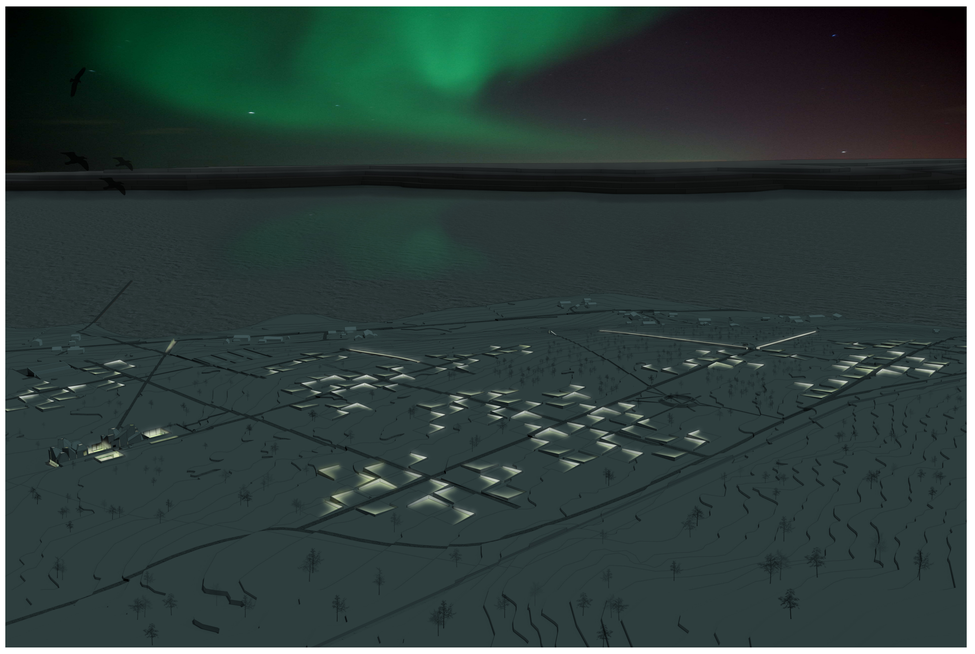

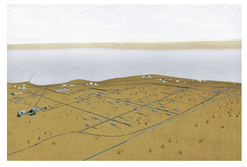

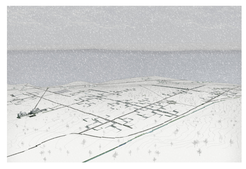

INNEBÖRDEN AV EN GRAVLUND

Till en gravlund går du för att besöka dina framlidna kända. Kanske gör du ditt för att minnas, kanske för att känna dig nära personen i fråga eller bara för att berätta för henne om det senaste skvallret ifrån släktfesten. Kanske har du ingen anhörig att besöka, du söker bara lugnet och rofullheten på gravlunden. Gravlunden är en speciell plats där du har möjlighet att finna ro och en atmosfär som inte finns på så många platser i dagens samhälle.

Behovet av tröst, andlighet och värdighet på en begravningsplats är antagligen konstant men får olika uttryck på olika platser och förändras över tid. Vi tror att utgångspunkten för vår tids mångkulturella begravningsplats kan sökas i tolkningen av den landskapliga situationen som finns på platsen.

ÖVERGRIPANDE STRATEGI

Ett kvartersssystem av kvadrater skapas där de invändigt tillrättaläggs för gravsättning, på så vis behålls de omkringliggande området intakt. Varje enhet har mätten 15x15 meter och kan innehålla 30 gravar alternativt 60 urnor. I varje kvadrat kan jorden vigas utifrån trosrättning. En traditionell kristen kistgravkvadrat står bredvid en ortodox, muslimsk motsvarighet, en icke konfessionell askgravkvadrat står i sin tur bredvid en kvadrat för trädbegravning osv. Strukturen innebär en metafor för integration i en urban kontext där samexistens och möten möjliggörs, utan påtvingad interaktion men med odmjukhet för den andre. De öppna gränserna mot landskapet utanför är en central egenskap i programmet, där strukturen löser upp sig och står under inflytande av omvärlden, i samtal och rörelse.

VÄGGGRDD

Ett vaggrd skapas mellan kvartersystemet. Grdet styr biltrafiken, men besökare kan fritt röra sig i naturen och ta genvägar genom björkskogen. Besöket på gravlunden skall vara en upplevelse, att transportera sig från A till B på kortast tid är här inte av betydelse. Parkeringen placeras i början av gravlunden, men det ges möjlighet att parkera längst vägen för rörelsehindrade.

KOLUMBARIUM

I tillägg till kvadraterna läggs kolumbarium in längst gridsystem. En minneslund placeras i den äldre björkskogen och en spridningsplats på vattnet.

FRAMTIDEN

Gravplatser har utformats på olika sätt genom historien och avspeglat dess tids värderingar i utformningen. Framtidens behov är svårt att förutse, inte minst på grund av migration, men även då sederna är i ständig utveckling. Därför redovisas i detta förslag endast en struktur vilken kan innehålla en stor uppsattning av olika traditioner.

02 GRAVLUNDEN - EN PLATS ATT BESÖKA

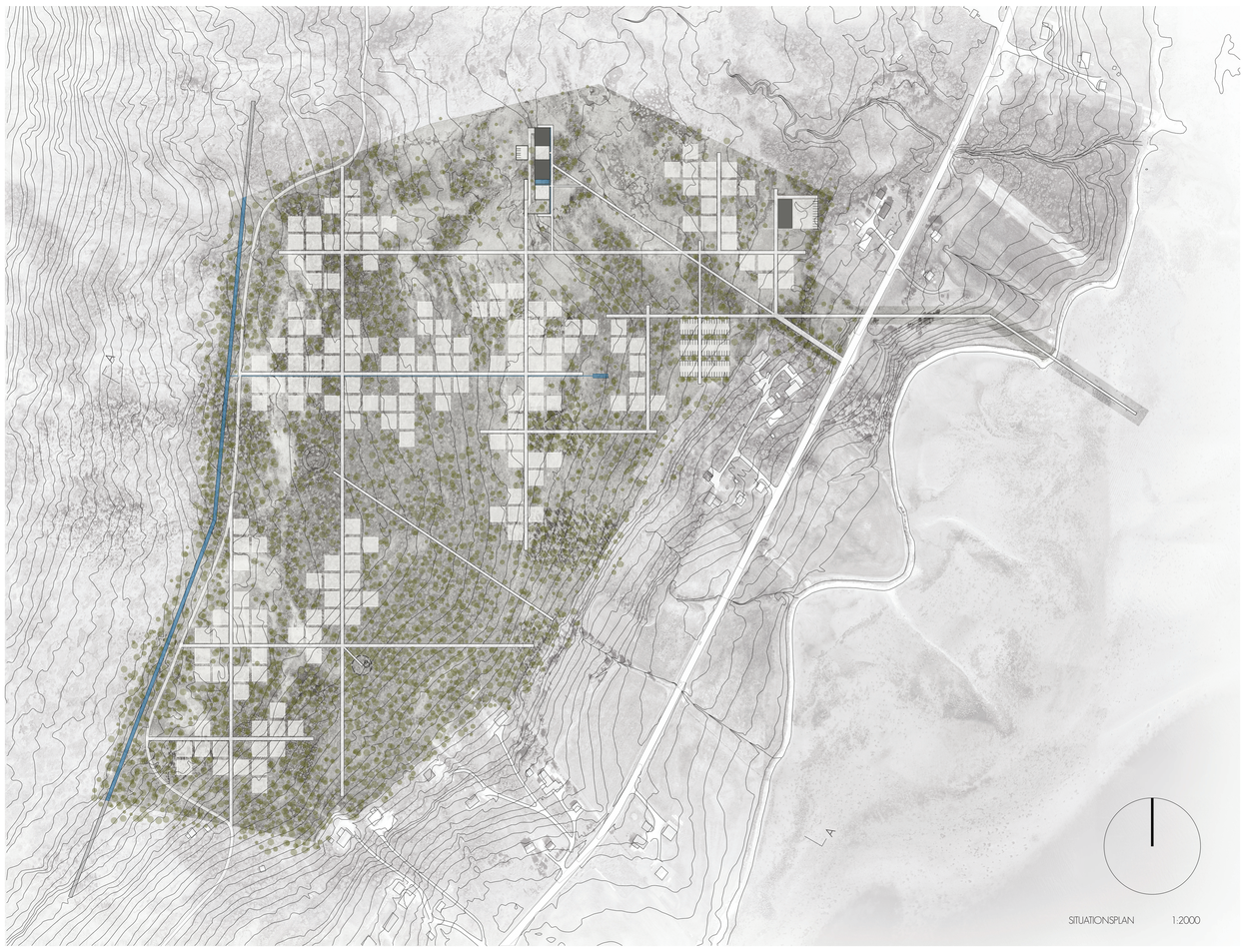

SITUATIONSPLAN 1:2000

SNITT A-A 1:2000

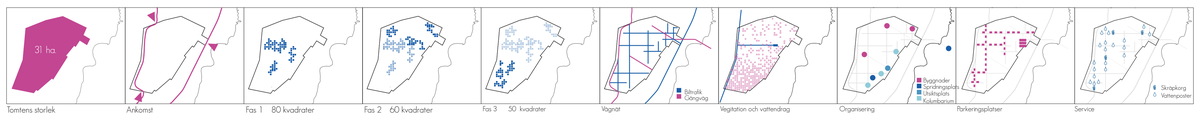

01 KVADRATER

Varje enhet har mätten 15x15 meter och kan innehålla 30 gravar alternativt 60 urnor. I varje kvadrat kan jorden vigas utifrån trosrättning ochen mosaik av livssynet sprids ut på gravlunden. I dessa kvadrater ges stor frihet, vi väljer här att beskriva två typer: En vanligaste kistgrav/urngrav och en allt populärare trädgravplats.

KISTGRAV/URNGRAV
Traditionell gravsättning med nedgrävning av kistor och urnor.

TRÄDGRAVPLATS
Naturen och växtlighetens kraft är närvarande i de flesta kulturer och religioner. Istället för en gravsten planteras ett träd till minne av den som gått bort. Masjurnan förmultnar och ger näring åt trädet. Symboliskt blir den avlidne personen till ett växande träd som blommar om våren och färgar landskapet om hösten. Trädgravarna är en neutral gestaltning och utgör en gemensam begravningsplats för människor oavsett deras olika trosuppfattningar.

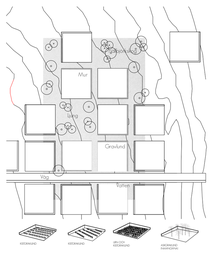

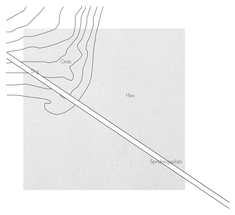

02 SPRIDNINGSPLATS

För de som vill sprida askan på vattnet tillrättaläggs vi en spridningsplats. En 100m lång bryggas för de anhöriga till platsen där en fantastisk vy möter dem mot fjorden. Bryggan förses med racke och bänkar och en lägre del i slutet med hänsyn till askspridning.

03 UTSIKTSPLATS

En kontemplativ plats att dra sig undan till. Platsen är belägen på ett av tomtens brantaste partier med vacker utsikt. Vid rätt förhållanden ges även möjlighet till månljus och norrsken. Vaggarna skärmar först av besökaren från omgivningen och fokuserar på utsikten. Väl framme öppnar sig sedan platsen för ett vidare perspektiv, för att sedan återigen inta ett inramat läge med sittplats för besökaren.

04 KOLUMBARIUM

En vertikal mur av betong ligger nergrävt i landskapet och möjliggör att gravsatta urnorna horisontellt. Tre kolumbarium placeras på gravlunden. Två som avgränsar minneslunden och en längre nordost på tomten.

Intustionen är att kyrkogården kan indelas i tre delar: underjorden (varlden av de dödas), ytan (varlden av de levande) och himlen (löftet om evigt liv). Genom att leda personer under marken, tas man in i dödsriket, där människor är skyddade från vardagen. Här skapar en koppling mellan de levande och döda, här besöker man de bortgångna under jord. Genom att gå under jorden ramas också himlen in, som ett fokus.

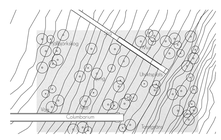

05 CEREMONIPLATS

En utomhusceremoniplats, med skydd mot vind och regn. Tänkt att brukas för mindre ceremonier med upp till 40 personer, året runt. Byggnaden har en orkulär form med två dubbla transparanta skal runt sig. De skapar en närasvisuell kontkat med naturen, samtidigt som den skärmar av platsen mot omgivningen. Platsen ska vara tillgänglig för allmänheten, som en komplativ plas dit den inte är i bruk. Byggnaden är belägen på en av de högsta punkterna på tomten med utsikt över hela gravlunden och Tromsøya.

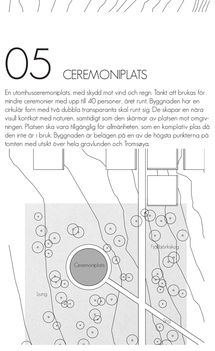

06 MINNESLUND

Jordfästningen sker genom utströende av aska. Denna placeras i den äldre, högre björkskogen med ny över Tromsøya. Två kolumbarium skärmar av platsen och ankomsten sker högst upp på minneslunden. I ingångspartiet tillrättaläggs det för minnessund, med bänkar, möjlighet att lämna blommor och att tända ljus.

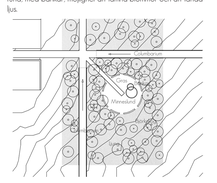

07 DRIFTANLÄGGNING
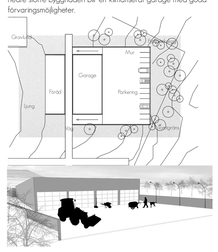
Garage och verkstad för maskiner och utrustning. Utvändig tvättplats och förvaringsplats för strösand, växtjord och gravminnen mm.
Byggnaden grävs ner i terrängen med stödmurar i öst-västlig riktning. Den övre delen blir ett oklimatiserat förråd medan den nedre större byggnaden blir ett klimatiserat garage med goda förvaringsmöjligheter.